

KneI puntennota

DATUM 16 juni 2015
VOLGNUMMER 2014-2015/20

Aan de Vlaamse
Volksvertegenwoordigers

Recht op onderwijs voor kinderen op de vlucht

Regelmatig worden leraren en klasgenoten geconfronteerd met het plotse verdwijnen van leerlingen. Het gaat om leerlingen van buitenlandse origine, die (zelf of hun ouders) een bevel kregen het land te verlaten. Het gezin duikt onder. Of ze worden opgepakt en elders ondergebracht, ver van de plaats waar ze tot dan – en vaak al jaren – school liepen, in afwachting van hun terugkeer naar het land van herkomst van hun ouders. Dat gebeurt op elk moment in het schooljaar, zonder dat de school hiervan vooraf op de hoogte is.

“Zonderwijs” is een vereniging van leraren die opkomt voor leerlingen met een precair verblijfsstatuut. Voor de leerlingen die plots verdwijnen. Vorig jaar trok “Zonderwijs” aan de alarmbel. Vlaams minister van onderwijs Crevits en de federale staatssecretaris voor asiel en migratie beloofden binnenkort met hen in overleg te willen gaan.

Met het oog daarop sprak “Zonderwijs” het Kinderrechtencommissariaat aan. Samen met de vier onderwijskoepels en met de Vlaamse Scholierenkoepel zijn we daarop enkele keren bijeengekomen om het probleem verder uit te diepen. Die gesprekken leidden tot deze knelpuntennota, die we graag als leidraad voor dat overleg met de minister en de staatssecretaris willen inbrengen.

Het Kinderrechtencommissariaat wil hiermee stappen zetten in de realisatie van een aantal aanbevelingen uit ons dossier “Heen en Retour. Rechtspositie van kinderen op de vlucht” dat we eind 2013 aan het Vlaamse parlement presenteerden. Het gaat onder meer om de aanbevelingen om

1. het belang en het welzijn van het kind als leidend principe voorop te zetten bij verblijfsrechterlijke beslissingen over een gezin;
2. kinderen uit gezinnen meer te betrekken bij verblijfsbeslissingen;

6. in de besluitvorming rond de duurzame oplossing voor niet-begeleide buitenlandse kinderen en jongeren vanuit een multi-disciplinaire benadering te werken en diverse actoren een stem te geven;
15. de eventuele terugkeer van kinderen en jongeren naar het land van herkomst (van hun ouders) op een meer humane manier vorm te geven door die kinderen en jongeren beter op hun terugkeer voor te bereiden, onder meer door hen aangepaste psychosociale begeleiding te geven,
23. hen tijdens hun verblijf in ons land de mogelijkheid te bieden de band de taal en de cultuur van dat land van herkomst te onderhouden en
24. hen de kans te geven hun onderwijs- of opleidingstraject in ons land eerst af te werken.

In deze knelpuntennota formuleren we:

1. Een synthese van de klacht van “Zonderwijs”
2. Een analyse van de vraag
 - Over wie gaat het?
 - Vraag en argumentatie
 - Verankeringen en permanent verblijfsrecht
 - Tijdelijk onderwijsverblijf om opleiding af te maken
 - Implicaties bij tijdelijk onderwijsverblijf
 - Voor wie?
 - Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen
 - Kinderen en jongeren met hun gezin
 - Welke onderwijs- en opleidingstrajecten?
 - Bijkomende voorwaarden?
 - Aangrijpingspunten in de regelgeving
 - Artikel 21 van de vreemdelingenwet
 - Artikel 9bis van de vreemdelingenwet
 - Kinderen en jongeren in bijzondere situatie
 - Zonder papieren in de jeugdzorg
 - Gezinnen die hun verblijfsrecht kwijt raken
 - Op schoolreis zonder papieren
3. Voorstellen voor het beleid
 - Uitgangspunten
 - Concrete voorstellen

1. Klacht vanuit “Zonderwijs”

Zonderwijs wijst erop dat :

- veel van de leerlingen die plots verdwijnen, kinderen en jongeren zijn die al jaren in ons land wonen en er school lopen;
- in het bijzonder in het basisonderwijs het vaak gaat om kinderen die hier geboren zijn of op heel jonge leeftijd aankwamen. Zij hebben nooit een ander land dan België gekend en kennen ook geen andere schoolcultuur dan de onze.

Zonderwijs klaagt aan dat:

- de onzekerheid over de eigen toekomst de emotionele ontwikkeling van de kinderen, hun psychische gezondheid en vaak ook hun fysieke gezondheid ernstig aantast,
- het huidige uitwijsbeleid de leerlingen geen kans geeft afscheid te nemen van hun klasgenoten, leraren en directie,
- leerlingen gedwongen worden hun schoolloopbaan abrupt af te breken, wat hun toekomstkansen – waar ook – ernstig ondermijnt; de mogelijkheid tot het voltooien van hun opleiding in het land van herkomst (van hun ouders) is vaak heel erg onzeker;

- de opvolging van de leerlingen na terugkeer in het land van herkomst (van hun ouders) onvoldoende verzekerd is;
- schooldirecties niet of zeer laat op de hoogte gebracht worden van de uitwijzing van kinderen en jongeren die bij hen school lopen;
- schoolinstanties en leraren die veel investeren in deze leerlingen geen stem krijgen in het debat over de toekomst van deze kinderen en jongeren.

2. Analyse

Naar aanleiding van de vraag van Zonderwijs maakte het Kinderrechtencommissariaat een analyse waarin we verschillende aspecten van de problematiek belichten.

Over wie gaat het?

Het gaat over kinderen en jongeren van buitenlandse origine die hier met hun ouders zijn of niet-begeleid in ons land verblijven, vóór hun 18^e verjaardag in ons land een onderwijs- of opleidingstraject begonnen zijn en een precair verblijfsstatuut hebben. Onder “precair verblijfsstatuut” verstaan we:

- ze verblijven hier terwijl ze (in eigen naam of als “kind van”) een asielf- of andere procedure lopen hebben die kan leiden tot een tijdelijke of permanente verblijfsvergunning,
- of zo’n procedure is afgelopen en ze hebben het bevel gekregen het Belgische grondgebied (binnen de dertig dagen) te verlaten,
- of ze hebben een tijdelijke verblijfsvergunning,
- of ze hadden een permanente verblijfsvergunning die om één of andere reden ingetrokken is,
- of het bevel om het grondgebied te verlaten is al geruimere tijd verstreken.

Wat is de vraag en wat zijn de argumenten?

In de klachten van Zonderwijs lezen we een vraag tot herziening van de regeling rond het **verblijfsrecht voor schoolgaande kinderen en jongeren** met een precair verblijfsstatuut. Het is van belang om in die vraag het onderscheid te maken tussen een tijdelijk en een permanent verblijfsrecht. Vraag en argumentatie hangen samen.

Verankering en permanent verblijfsrecht

Argumenten die verwijzen naar de verankering van kinderen in Vlaanderen verwijzen logischerwijze naar een vraag om een **permanent verblijfsrecht**. De verankering wijst erop dat het levensproject van de kinderen of jongeren in Vlaanderen ligt. “Verankering” kan op vele wijzen bepaald worden. Het aantal jaren verblijf in ons land, of het aantal jaren dat een kind of jongere hier regelmatig school liep, zijn duidelijk objectieve elementen.

Tijdelijk onderwijsverblijf om opleiding af te maken

Argumenten die verwijzen naar het belang van het kunnen afmaken van het onderwijs- of opleidingstraject die leerlingen in Vlaanderen begonnen, impliceren een vraag naar een **tijdelijk verblijfsrecht** met als finaliteit het behalen van een getuigschrift, diploma of andere kwalificatie (“onderwijsverblijf”). Die vraag sluit een terugkeer naar het land van herkomst niet uit.

Verdere implicaties bij tijdelijk onderwijsverblijf

Wanneer een terugkeer naar het land van herkomst een mogelijk (of soms zelfs waarschijnlijk) perspectief blijft, zal het kunnen voltooien van het hier gestarte onderwijs- of opleidingstraject onvoldoende zijn om een humane terugkeer mogelijk te maken.

Vorbereiding op terugkeer

Een terugkeer kunnen we maar humaan noemen als de kinderen en jongeren er goed op voorbereid worden. Van belang is dat zij:

- vanaf het begin van hun verblijf hier de band met de taal en de cultuur van het land van herkomst (van hun ouders) onderhouden; dit houdt in dat de huidige eenzijdige oriëntatie in het (onthaal-)onderwijs op integratie in de Vlaamse samenleving, op de één of andere manier (niet noodzakelijkerwijze alleen door onderwijs) aangevuld moet worden;
- tijdens een voldoende lange periode vóór hun terugkeer zelf ook (en niet alleen hun ouders) de nodige psychosociale bijstand krijgen.

Gedegen opvolging

Het sluitstuk van een humane terugkeer is de opvolging van de situatie van de kinderen en jongeren na de terugkeer in het land van herkomst: hoe verloopt de aansluiting met vervolgonderwijs of -opleiding of met werk? Krijgen ze de noodzakelijke gezondheidszorgen?

Voor wie?

Gezien de consequenties is er een belangrijk onderscheid tussen:

- niet-begeleide buitenlandse minderjarigen
- buitenlandse kinderen en jongeren die hier met hun gezin zijn.

Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen

Relatief geringe consequenties

Wat ook hun verblijfsstatuut is, tot hun 18^e verjaardag legt de overheid geen gedwongen terugkeer op. Hun voogd kan wel een “bevel tot terugbrenging” krijgen, maar als de jongere zich daar tegen verzet, volgt geen gedwongen terugkeer. Voor hen een “onderwijsverblijf” invoeren, heeft voor de federale overheid geen grote consequenties. Het gaat om hooguit één of enkele jaren wettig verblijf extra in België. Bovendien zijn ze meestal alleen (tenzij het om broers en zussen uit éénzelfde gezin gaat).

Situering binnen de bestaande procedures

Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen kunnen via verschillende procedures een verblijfsrecht verwerven. Net als bij volwassenen en begeleide minderjarigen kan de asielprocedure leiden tot asiel (erkenning als vluchteling wegens vervolging) of subsidiaire bescherming (hier mogen blijven zolang terugkeren te gevaarlijk is). Daarnaast (en sedert kort ook tegelijk) kunnen ze opteren voor een bijzondere procedure (alleen voor niet-begeleide buitenlandse minderjarigen) waarbij de voogd met hen naar een “duurzame oplossing” zoekt die kadert in een “levensproject”. Als die “duurzame oplossing” niet gevonden kan worden in het land van herkomst (door hereniging met de ouders of door andere veilige opvang aldaar), kan de voogd een duurzame oplossing in België voorstellen. Uiteindelijk beslist de Dienst Vreemdelingen-zaken.

Inbedding in langer gevraagde verandering

Het pleidooi voor een “onderwijsverblijf” zou ingebed kunnen worden in de al langer bestaande vraag tot hervorming van de procedure rond de “duurzame oplossing”.

Die vraag bestaat er in essentie in dat de uiteindelijke beslissing niet langer alleen door de Dienst Vreemdelingenzaken maar door een multidisciplinair team genomen wordt. Een engagement tot het voltooien van een onderwijs- of opleidingstraject in België zou deel kunnen uitmaken van het levensproject, ook wanneer het multidisciplinair team tot het besluit komt dat de duurzame oplossing in het land van herkomst ligt.

Wie zal dat betalen? Wie begeleidt hen?

Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen ook voorbij hun 18^e verjaardag toelaten hun onderwijs- of opleidingstraject te voltooien, veronderstelt wel dat iemand zolang instaat voor hun levensonderhoud. Binnen de logica van de huidige regelgeving lijkt de federale overheid primair verantwoordelijk te zijn voor de materiële opvang van die jongeren. We kunnen vergelijken met wat voor andere categorieën alleenstaande jongeren met een verblijfsstatuut geldt. En dan ligt het voor de hand dat het OCMW hiervoor instaat, met de mogelijkheid tot terugvordering van de kosten bij de federale “Programmatorische OverheidsDienst voor Maatschappelijke Integratie” (POD-MI).

Maar daarnaast zullen die jongeren ook begeleiding nodig hebben. Het is niet omdat iemand 18 geworden is, dat hij of zij meteen de zelfstandigheid verworven heeft om bijvoorbeeld zelf voor eigen huisvesting of alle papierwerk van het volwassen leven te zorgen. De projecten “begeleid zelfstandig wonen” die er zijn (geweest) voor niet-begeleide buitenlandse jongeren die een erkenning als vluchteling of subsidiaire bescherming kregen, kunnen hier als voorbeeld dienen. De organisatie van die begeleiding lijkt dan weer eerder een verantwoordelijkheid van de Gemeenschappen te zijn.

Kinderen en jongeren met hun gezin

Recht op gezinsleven leidt tot grotere consequenties

Minderjarigen hebben recht op de aanwezigheid van hun ouders. Een tijdelijk onderwijsverblijf voor één kind in een gezin betekent dat ook de gezinsleden een (afgeleid) verblijfsrecht moeten krijgen. Als er verschillende kinderen van uiteenlopende leeftijden zijn, komen we daardoor snel uit op langere periodes waarbij vervolgens (minstens voor de jongste kinderen) verankering in de samenleving ingeroepen kan worden om voor alle kinderen uit dat gezin en hun ouders een permanent verblijf te vragen. Tenzij daar een rem op wordt gezet door aan het toekennen van een “onderwijsverblijf” bepaalde voorwaarden te verbinden.

Onderduiken door minderjarigen liever voorkomen

Als men vanwege de grotere consequenties een tijdelijk onderwijsverblijf zou voorbehouden aan niet-begeleide buitenlandse minderjarigen, duikt een ongelijkheid van behandeling op, ten nadele van buitenlandse jongeren zonder papieren die hier met hun gezin zijn. Het komt nu al voor dat jongeren die nog geen 18 zijn, niet samen met hun gezin willen terugkeren en een poos onderduiken. In de hoop daarna onder het statuut van niet-begeleide buitenlandse minderjarige verder te kunnen gaan. Dat tijdelijk onderduiken is niet zonder risico en kan beter vermeden worden.

Wat met werk, kinderbijslag en schooltoelagen?

Personen zonder wettig verblijf mogen in België niet werken als werknemer en mogen zich ook niet vestigen als zelfstandige. Gezinnen zonder wettig verblijf met schoolgaande kinderen kunnen geen schooltoelage of kinderbijslag krijgen. Krijgen ze die rechten wel als aan schoolgaande kinderen van het gezin een onderwijsverblijf en de overige gezinsleden een afgeleid tijdelijk verblijf toegekend wordt? Zo'n onderwijsverblijf kan enkele jaren duren.

Een mogelijke redenering zou kunnen zijn: als het gezin hier mag blijven tot de kinderen hun opleidings- of onderwijstraject voltooid hebben, moet het

gezin bij voorkeur zelf voor het eigen onderhoud instaan en moeten ze hier-
toe ook de kans krijgen, als werknemer of als zelfstandige. Met dezelfde
sociale rechten als anderen die hier wettig verblijven, waaronder ook kinder-
bijslag. Een laag inkomen geeft dan ook recht op een schooltoelage.

Welke onderwijs- en opleidingstrajecten?

Conform de omschrijving van de doelgroep hebben we het bij de vraag om
een tijdelijk onderwijsverblijf over (het kunnen voltooien van) onderwijs of
opleiding die een kind of jongere vóór de leeftijd van 18 jaar begonnen is in:

- het lager onderwijs,
- het secundair onderwijs,
- een leren-werken-traject.

Dat slaat dus in feite op alle leerplichtige kinderen en jongeren. Maar we han-
teren niet de omschrijving “tussen 6 en 18 jaar”, omdat redelijk wat kinderen
vóór hun zesde verjaardag aan het eerste leerjaar beginnen.

We willen het recht op onderwijs zo ruim mogelijk interpreteren. Dat betekent:
onderwijs dat tegemoet komt aan de talenten en aspiraties van de jongere,
zonder enige beperking qua studiekeuze. Daaruit volgt dat de toekenning van
een permanent verblijf (op basis van het verankeringsprincipe) of van een
tijdelijk onderwijsverblijf (om een getuigschrift of diploma te behalen) niet
gekoppeld wordt aan de keuze voor een knelpuntberoep of van een opleiding
“waarmee men ook in het land van herkomst iets kan doen”.

Bijkomende voorwaarden?

Een open vraag is nog welke bijkomende voorwaarden we kunnen aanvaarden
bij de toekenning van een tijdelijk onderwijsverblijf. Kunnen we bijvoorbeeld
denken aan:

- een duidelijk perspectief op kwalificatie (getuigschrift, diploma, andere
kwalificatie) binnen x jaar? Vraag: hoeveel is x jaar?
- voorwaarden in verband met het verloop van onderwijs- of opleidings-
traject (normale vorderingen)? Hoe vaak mag een jongere een jaar
overzitten? En wordt het onderwijsverblijf hiervoor verlengd?
- Reeds enkele jaren in België verblijven?

Aangrijpingspunten in de regelgeving

Kinderen zonder papieren hebben recht op onderwijs. Maar het gegeven dat
ze in ons land school lopen, levert hen volgens de huidige regelgeving geen
grond om hier ook verblijfsrecht te claimen. Het idee van een tijdelijk onder-
wijsverblijf keert dat principe om en is dus wezenlijk totaal nieuw.

Voor de idee van een permanent verblijfsrecht voor kinderen en jongeren die
in onze samenleving verankerd zijn, vinden we zowel in de beleidsnota van de
huidige staatssecretaris voor asiel en migratie als in de bestaande regelgeving
wel aangrijpingspunten.

Artikel 21 van de vreemdelingenwet

In 2005 werd in de vreemdelingenwet van 1980 een artikel 21 ingevoegd, dat
luidt als volgt:

§1. Mag nooit worden teruggewezen, noch uitgezet uit het Rijk:
1° de vreemdeling die geboren werd in het Rijk of aangekomen is voor hij de
leeftijd van twaalf jaar bereikte en die er sindsdien voornamelijk en op
regelmatige wijze verblijft;

2° de door de Belgische overheden erkende vluchteling.

§2. Behalve in geval van ernstige aanslag op de veiligheid van het land, mag niet worden teruggewezen, noch uitgezet uit het Rijk:

1° de vreemdeling die er op regelmatige wijze verblijft sedert minstens twintig jaar;

2° de vreemdeling die niet is veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijf jaar of meer en **die het ouderlijk gezag als ouder of voogd uitoefent** of die voldoet aan de onderhoudsverplichting die opgelegd is door artikel 203 van het Burgerlijk Wetboek ten aanzien van minstens één kind dat op een regelmatige manier in België verblijft.

§3. Behalve in geval van ernstige aanslag op de openbare orde of de veiligheid van het land, mag niet worden teruggewezen uit het Rijk:

1° de vreemdeling die er op regelmatige en ononderbroken wijze verblijft sedert minstens tien jaar;

[...].

Op het eerste zicht zouden die bepalingen voor veel kinderen die op het punt staan uitgewezen te worden, een uitweg kunnen vormen, althans voor zij die hier al van vóór hun twaalfde verjaardag zijn. En ook voor hun ouders. Want, zo leert de gecombineerde lezing van §2 en §3, zelfs een kleinere wetsovertreding (“verstoring van de openbare orde” – minder dan vijf jaar gevangenisstraf) zou voor zo’n ouder geen beletsel vormen om te mogen blijven. Enkel een “ernstige aanslag op de veiligheid van het land” – een terreuractie of iets dergelijks dus – zou voor een ouder aanleiding geven tot uitzetting.

Helaas zitten er twee adders onder het gras:

1. de bepaling “op regelmatige wijze” (in het Frans: “régulièrement”) blijkt, anders dan in gewoon Nederlands, niet begrepen te moeten worden als “met enige regelmaat”, maar als “in overeenstemming met de wettelijke regels terzake”. Dat sluit meteen kinderen zonder papieren uit. Want die zijn hier niet “op regelmatige wijze”. Een korte periode zonder papieren volstaat om niet meer onder de toepassing van artikel 21, §1, 1° lid te vallen.
Hoger vermeldden we al dat niet-begeleide buitenlandse jongeren vóór hun 18^e verjaardag niet uitgezet worden (geen gedwongen terugkeer). Ons lijkt het logisch dat de periode tussen de overhandiging aan de voogd van een “bevel tot terugbrenging” en die 18^e verjaardag als “regelmatig” beschouwd zou worden. (En uiteraard ook de hele periode waarin naar een duurzame oplossing gezocht wordt.) Maar dat blijkt in de praktijk niet zo te zijn.
2. “Niet teruggewezen noch uit het Rijk uitgezet worden” betekent niet vanzelf dat je ook een verblijfsvergunning met alle daaraan verbonden rechten krijgt. Artikel 21 moet gelezen worden als een reeks uitzonderingen op artikel 20, dat in het algemeen bepaalt dat de minister vreemdelingen het land uit kan zetten die de openbare orde verstoord hebben, de veiligheid van het land geschaad hebben, of zich niet aan hun wettelijke verblijfsvoorwaarden houden. Wie een verblijfsrecht had, kan ze dus om die redenen (vermeld in artikel 20) verliezen – behalve in de gevallen vernoemd in artikel 21. Maar wie geen verblijfsrecht had, krijgt ze met artikel 21 ook niet.

Er zijn dus redenen om verblijfsrecht te krijgen en redenen waarom je ze kunt verliezen. En die vormen niet elkaars spiegelbeeld.

In veel gevallen ontlenen kinderen hun verblijfsrecht aan het verblijfsrecht van hun ouders. Zij mogen hier zijn omdat hun ouders hier mogen zijn. Als de

ouders hun verblijfsrecht verliezen, dan verliezen in die gevallen ook de kinderen hun verblijfsrecht. Maar, bepaalt artikel 21, §1, 1° lid, kinderen die hier geboren zijn of hier voor hun twaalf jaar aankwamen en hier al die tijd “overeenkomstig de regels” verbleven, kunnen niet uitgezet worden, ook niet eenmaal ze 18 geworden zijn, wat ook met het verblijfsrecht van hun ouders gebeurt. Maar behouden zij dan hun verblijfsrecht, ook al was dat van hun ouders afgeleid? Ons zou dat het meest logische lijken. Maar heel erg duidelijk is dat niet. De wet zou dat beter expliciteren. Want zonder echt verblijfsrecht geraken die jongeren niet ver, als ze later bijvoorbeeld hoger onderwijs willen gaan volgen of willen gaan werken.

Regularisatie om humanitaire redenen (artikel 9bis)

Dit is volgens de vreemdelingenwet een discretionaire bevoegdheid van de bevoegde minister of staatssecretaris. Dat wil zeggen dat daaromtrent (officieel) geen vaste criteria bepaald kunnen worden. Om die redenen vernietigde de Raad van State een vroegere interne instructie die regularisatie voorzag voor gezinnen met regelmatig schoolgaande kinderen (vanaf 2012 beperkt tot de leeftijdsgroep tussen 6 en 18 jaar) die

- wegens een onredelijk lange asielpcedure hier al minstens drie jaar verbleven (procedure voor de Raad van State inbegrepen)
- wegens een opeenvolging van procedures (asiel, tijdelijke regularisaties, betwisting bij Raad voor Vreemdelingenbetwistingen of bij de Raad van State) hier al minstens vier jaar verbleven.

Die instructie voorzag dus geen regularisatie voor gezinnen die na een eerder korte procedure en na het verstrijken van het bevel om het grondgebied te verlaten, jarenlang ondergedoken leefden. Er moest wel degelijk sprake zijn van een verblijf gekoppeld aan een procedure of opeenvolging van procedures.

Kinderen en jongeren in bijzondere situaties

Zonder papieren in de jeugdzorg

Sommige kinderen en jongeren zonder verblijfsdocumenten (in ons land verblijvend met of zonder ouders) worden opgenomen in de jeugdzorg (instellingen/pleeggezinnen). In veel gevallen is hun verblijfssituatie totaal onzeker. Er is een gebrek aan afstemming tussen het (Vlaamse) jeugdzorgbeleid en het beleid door de Dienst Vreemdelingenzaken.

Door de beschermingsmaatregel die hen opgelegd werd, kunnen ze in feite ons land niet verlaten. Het is in wezen totaal onlogisch dat een verblijf van buitenlandse kinderen en jongeren in ons land, opgelegd door de ene overheid (in casu de Vlaamse of de Franstalige Gemeenschap) of door een rechterlijke uitspraak, door een andere overheid (de federale) niet vanzelf als “regelmatig” erkend wordt en dat daar nog eens een aparte beslissingsprocedure (met onzekere, van andere factoren afhankelijke uitkomst) over moet gaan. Opname in de jeugdzorg zou automatisch tot een verblijfsrecht moeten leiden. Buitenlandse jongeren die van kinds af in de jeugdzorg opgevangen werden, kunnen dan artikel 21 van de vreemdelingenwet invoeren om dat verblijfsrecht te behouden (of op zijn minst niet uitgewezen te worden).

Gezinnen die hun verblijfsrecht kwijt raken

Na hier jaren als erkend vluchteling of via een andere regeling wettig verbleven te hebben, raken sommige gezinnen plots hun erkenning of verblijfsvergunning kwijt. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn bij mensen die geen asiel maar wel “subsidiare bescherming” kregen. Als geoordeeld wordt dat er in hun land van herkomst voor hen geen gevaar meer is, kunnen ze hun beschermingsstatuut kwijt raken. Dan kan ook hun verblijfsvergunning inge-

trokken worden. Al kan de staatssecretaris ook beslissen om hen dat om humanitaire redenen verder te blijven toekennen.

Ook asiel of regularisatie om humanitaire reden kan naderhand terug ingetrokken worden, met name wanneer vastgesteld wordt dat de aanvrager destijds valse verklaringen afgelegd heeft (omtrent wie ze zijn of uit welk land ze komen). Wanneer dat gebeurt, verliezen niet alleen de ouders hun verblijfsvergunning maar ook de kinderen die hun verblijfsrecht aan dat van hun ouders ontleenden. Ook al zijn die hier geboren en zijn ze nooit in het land van hun ouders geweest. Hun verblijf in ons land wordt meteen voor de hele duur ervan als “onregelmatig” beschouwd.

Dat laatste betekent dat ze geen beroep kunnen doen op artikel 21, §1, 1° lid van de vreemdelingenwet. Maar we kunnen wel ook verwijzen naar de geest van dat artikel om te bepleiten dat kinderen en jongeren in die situatie niet uitgewezen worden en verblijfsrecht krijgen.

Op schoolreis zonder papieren

Leerlingen zonder papieren meenemen op buitenlandse schooltrips houdt het risico in dat ze bij een (toevallige) politiecontrole niet terug het land in kunnen. Scholen worden daarom afgeraden om leerlingen zonder papieren mee te nemen op schooltrips over de grenzen. Dat is voor de leerlingen in kwestie vaak een pijnlijke ervaring.

3. Vragen aan het beleid

Uitgangspunten

We willen:

- dat de bevoegde overheden buitenlandse kinderen en jongeren die al langer met een precair verblijfstatuut in ons land verblijven, meer zekerheid geven over hun toekomst zodat ze zich op alle vlakken beter kunnen ontwikkelen en dat hierbij het verankeringsprincipe gehonoreerd wordt;
- dat de bevoegde overheden buitenlandse kinderen en jongeren voor wie een terugkeer het meest waarschijnlijke perspectief is, betere garanties op een werkelijk humane terugkeer bieden: goed voorbereid, liefst met een getuigschrift of diploma in de hand, met de kans om afscheid te nemen van hun klasgenoten en vrienden, én met een goede en gegarandeerde opvolging in het terugkeerland;
- vermijden dat de maatregelen bedoeld om de overige (en in het bijzonder beide vorige) punten te realiseren,
 - gezinnen met jonge kinderen ertoe zouden aanzetten om verschillende jaren onder te duiken in de hoop op die manier – via hun kinderen – toch nog een langdurig of permanent wettig verblijf in ons land te verkrijgen; daarom bevatten onze voorstellen de voorwaarde dat het meest recente bevel om het grondgebied te verlaten nog niet te lang verstreken mag zijn,
 - ertoe zouden leiden dat gezinnen met minderjarige kinderen die zonder verblijfstatuut zijn gevallen, minder dan nu het geval is, zouden kunnen genieten van de mogelijkheid tot regularisatie om humanitaire reden (artikel 9 bis);
- dat expliciet bepaald wordt wat geldt als “regelmatig verblijf” en dat personen die volgens de wet niet uitgewezen kunnen worden een duidelijk verblijfstatuut krijgen;
- dat buitenlandse kinderen en jongeren die door een rechterlijk vonnis of een beschermende maatregel uitgaande van de Vlaamse of Frans-

talige Gemeenschap in de pleeg- of jeugdzorg opgenomen worden, een duidelijk verblijfsstatuut krijgen;

- een billijke oplossing voor de pijnlijke situatie van buitenlandse, sterk in de Vlaamse samenleving verankerde kinderen en jongeren die hun permanente verblijfsvergunning plots ingetrokken zien wanneer de overheid vaststelt dat hun ouders destijds met het oog op het verkrijgen van asiel of van een verblijfsrecht valse verklaringen hebben afgelegd; we vragen ermee rekening te houden dat de betrokken kinderen en jongeren (1) zelf geen fraude begingen, (2) hier sterk verankerd zijn en (3) van een band met het eigenlijke land van oorsprong meestal totaal geen sprake is; we verwijzen in dat verband ook naar de geest van artikel 21, §1, 1° lid die volgens ons toch inhoudt dat buitenlandse kinderen en jongeren die hier geboren zijn of hier op jonge leeftijd aankwamen, hun destijds verworven verblijfsrecht niet kunnen verliezen;
- dat kinderen zonder papieren in het kader van hun recht op onderwijs ongehinderd mee op schoolreis naar het buitenland kunnen, zonder te moeten vrezen niet naar België te kunnen terugkeren.

Concrete voorstellen

In wat volgt, formuleren we enkele concrete voorstellen die enerzijds recht willen doen aan de fundamentele kinderrechten, maar die anderzijds ook rekening houden met de actuele beleidscontext die vooral focust op een humaan terugkeerbeleid. Sommige voorstellen zijn puur vanuit een kinderrechtenperspectief geformuleerd. Andere vormen een meer pragmatisch alternatief en proberen de terugkeer – als die dan toch onvermijdelijk is – ook vanuit kinderrechtenperspectief humaner te maken. In die laatste voorstellen zijn sommige tijdselementen open gelaten.

Aan de federale overheid vragen we:

1. Geef een permanente verblijfsvergunning aan alle kinderen en jongeren die
 - hier al meerdere jaren verblijven,
 - minstens 3 jaar door een aanslepende asielpcedure,
 - minstens 4 jaar door opeenvolgende procedures,
 - en voor wie het meest recente bevel om het grondgebied te verlaten niet langer dan x maanden verstreken is, en die
 - vóór hun 18^e verjaardag in ons land aan het lager onderwijs, het secundair onderwijs of een leren-werken-traject begonnen zijn, en sedertdien overwegend regelmatig school gelopen hebben/aan de vereisten van hun opleidingstraject voldaan hebben,

alsook aan hun ouders of anderen die het ouderlijk gezag over hen uitoefenen, en de broers en zussen die tot het gezin behoren.

Voor wie het bovenstaande niet van toepassing blijkt, vragen we:

2. Geef een tijdelijke verblijfsvergunning (“onderwijsverblijf”) aan alle kinderen en jongeren die
 - hier al minstens 2 jaar verblijven en voor wie het meest recente bevel om het grondgebied te verlaten niet langer dan x maanden verstreken is, en die
 - vóór hun 18^e verjaardag in ons land aan het lager onderwijs, het secundair onderwijs of een leren-werken-traject begonnen zijn, en die
 - in de mogelijkheid zijn en er zich toe engageren hun onderwijs- of opleidingstraject binnen de x jaar te voltooien.

Het onderwijsverblijf duurt minstens zo lang als nodig is om het beoogde getuigschrift of diploma te behalen en maakt deel uit van een vrijwillig terugkeerproject.

Gaat het om kinderen/jongeren die hier met hun ouders zijn (of anderen die het ouderlijk gezag over hen uitoefenen of ten aanzien van de jongere de onderhoudsplicht vervullen), dan krijgen ook die ouders in het kader van dat vrijwillig terugkeerproject voor dezelfde periode een tijdelijke verblijfsvergunning, evenals de broers en zussen die deel uitmaken van het gezin en die zelf geen onderwijsverblijf kunnen verkrijgen.

Indien voorstel 2 niet gerealiseerd kan worden, dan vragen we:

3. (a) Geef aan gezinnen met kinderen die
- hier al minstens 2 jaar verblijven en voor wie het meest recente bevel om het grondgebied te verlaten niet langer dan x maanden verstreken is, en
 - van wie één of meer van de kinderen vóór zijn 18e verjaardag in ons land aan het lager onderwijs, het secundair onderwijs of een leren-werken-traject begonnen is,
- twee jaar de tijd om zich op hun terugkeer naar het land van herkomst voor te bereiden.

En

- (b) Geef een tijdelijke verblijfsvergunning (“onderwijsverblijf”) aan alle niet-begeleide buitenlandse jongeren die
- vóór hun 18^e verjaardag in ons land aan het secundair onderwijs of een leren-werken-traject begonnen zijn, en die
 - in de mogelijkheid zijn en er zich toe engageren hun onderwijs- of opleidingstraject succesvol binnen de x jaar na hun 18^e verjaardag te voltooien.

Het onderwijsverblijf voor de niet-begeleide buitenlandse jongere duurt minstens zo lang als nodig om het beoogde getuigschrift of diploma te behalen en maakt deel uit van een vrijwillig terugkeerproject.

We vragen daarenboven:

4. dat de regelgeving expliciet bepaalt dat voor wie als niet-begeleide buitenlandse minderjarige in België aankomt, de hele periode tot de overhandiging van een bevel om het grondgebied te verlaten (na hun 18^e verjaardag) als “regelmatig verblijf” beschouwd wordt, ook indien de beslissing dat de duurzame oplossing niet in België ligt, al vroeger genomen werd;
5. dat vreemdelingen die vanwege hun geboorte in België of aankomst vóór de leeftijd van twaalf jaar niet uitgewezen kunnen worden, een duidelijk verblijfsstatuut krijgen;
6. dat de periode waarbinnen kinderen en jongeren zonder papieren in het kader van een beschermingsmaatregel door de bijzondere jeugdzorg/de jeugdrechter in een pleeggezin of instelling geplaatst worden, gelijkgesteld wordt aan een periode van “verblijf op regelmatige wijze” zoals bedoeld in artikel 21 van de vreemdelingenwet van 1980, met alle rechten die daaruit voortvloeien;

7. dat een permanente verblijfsvergunning wordt verleend aan buitenlandse kinderen en jongeren die jarenlang “op regelmatige wijze” met hun ouders in ons land verbleven, maar hun verblijfsvergunning plots ingetrokken zien voor redenen waar zij part noch deel aan hebben, zoals wanneer achteraf vastgesteld wordt dat hun ouders destijds met het oog op het verkrijgen van asiel of van een verblijfsrecht valse verklaringen hebben afgelegd. We ondersteunen ook pleidooien om voor dit soort “fraude” een billijke verjaringstermijn in te voeren;
8. dat kinderen zonder papieren in het kader van hun recht op onderwijs een vrijgeleide krijgen waarmee ze ongehinderd mee op schoolreis naar het buitenland kunnen, zonder te moeten vrezen niet naar België terug te kunnen keren.

Aan de Vlaamse overheid vragen we

9. Stimuleer samenwerking tussen onderwijs, opvanginitiatieven en de betreffende migrantengemeenschappen in Vlaanderen om te komen tot een aanbod dat kinderen en jongeren op de vlucht helpt de band met en de kennis van de taal en de cultuur van hun land van herkomst (of van het land van herkomst van hun ouders) te behouden of te verwerven.
10. Bouw een structureel overleg uit tussen de bijzondere jeugdzorg (waaronder ook de pleegzorg) en de federale Dienst Vreemdelingenzaken en help bewaken dat elke buitenlandse minderjarige die in de Vlaamse jeugdzorg opgenomen wordt, een wettig verblijfsstatuut krijgt.